

Svitlana Romaniuk,
Doctor of Pedagogy, associate professor,
Department of Pedagogy and Methodology of Primary Education,
Chernivtsi Yurii Fedkovych National University,
2, Kotsiubynskoho Str., Chernivtsi, Ukraine,
Natalia Bogdanets-Biloskalenko,
Doctor of Pedagogy, associate professor,
Department of Ukrainian Literature and Comparative Studies,
Borys Grinchenko Kyiv University,
18/2, Tabloid-Kudryavska Str., Kyiv, Ukraine

INNOVATIVE APPROACHES TO TEACHING UKRAINIAN TO CHILDREN IN ENGLISH SPEAKING ENVIRONMENT

The article is focused on the issue of using effective forms, methods and means of teaching Ukrainian in the multicultural environment of its speakers. The leading role in this process should be given to active interaction of teachers and students during oral communication based on specific situations through the dialogue, active use of language games, role-playing, etc. The successful teaching of the mother tongue in the multicultural environment can be provided by the use of such techniques as parallel introduction of the texts of different types, comparison of popular science and artistic description of one and the same subject, description with the use of keywords, etc. Language exercises which are aimed at the development of speaking skills influence the formation of concepts, feelings, attitudes and beliefs. Their goal is to help children to learn the vocabulary of the language and to use it widely for both educational tasks and everyday communication. A teacher should observe the following pedagogical conditions in order to promote study material digestion and its mastering by students: partial assistance at a certain stage of their independent work; demonstration by a teacher of his/her own creative works, discussing them with students; support of creative abilities of children, treating them as full partners; sincerity of behavior: the ability to be gratified by students' success, to empathize in case of their failures, to control emotions, show emotional responses to students' creative activities, maintain their interest in the work.

Keywords: Ukrainian language, English-speaking environment, multicultural society, bilingual public schools, innovative approaches to teaching Ukrainian.

Подано до редакції 25.02.2017

УДК: 371.13:502/504

DOI: <https://doi.org/10.24195/2414-4665-2017-2-21>

Антоніна Петрівна Чичук,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького,
бульвар Шевченка, 81, м. Черкаси, Україна,
Тетяна Петрівна Кучай,
доктор педагогічних наук, професор кафедри авіаційної англійської мови,
Національний авіаційний університет,
проспект космонавта Комарова, 1, м. Київ, Україна

АНАЛІЗ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ДО ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ ТА УКРАЇНІ

Здійснено порівняльний аналіз навчальних планів університетів Великої Британії (Лідський університет, Роемптонський університет та університет Глазго) та України (Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького та Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини), виділено особливості підготовки майбутніх учителів до екологічної освіти у двох країнах. Виокремлено прогресивні ідеї британського досвіду, які доцільно впроваджувати в Україні в процесі проведення освітянських реформ.

Ключові слова: підготовка учителів, екологічна освіта, Велика Британія, Україна.

Постановка проблеми. У розв'язанні екологічних проблем сьогодення першочергового значення набувають взаємини людини з природою. Охорона

довкілля є одним із стратегічних завдань поглиблення Європейської інтеграції, мета якої – єдина Європа. Утвердження пріоритету гуманістичних ідеалів і цін-

ностей у взаємостосунках між людьми та їх ставленні до навколишнього середовища виступає найважливішою умовою досягнення сталого розвитку суспільства на міжнародному й національному рівнях. Актуальність екологічних проблем посилюється входженням України у європейський та світовий простір, що потребує значного розширення функцій педагога (оволодіння новими технологіями навчання, уміння перебудовувати освітню парадигму у дієву педагогічну систему на основі заміни репродуктивного стилю педагогічної діяльності на творчий тощо).

У Великій Британії створено національну самобутню систему екологічної освіти населення, спрямовану на подолання негативних наслідків індустріалізації та науково-технічного поступу. Ця важлива діяльність базується на загальнолюдських цінностях і народних традиціях захисту довкілля й спрямовується на поширення екологічних ідей у суспільстві. На початку ХХІ століття у Великій Британії і в Україні набувають особливого значення сучасні проблеми охорони природи, що диктують необхідність удосконалення підготовки майбутніх учителів до екологічного виховання школярів. Екологічна освіта майбутніх учителів сприятиме повороту людства від споживачького способу життя до бережливого, відновлювального.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Теоретичні та методичні засади екологічної освіти формувалися під впливом гуманістичних ідей мислителів різних епох – Платона, Я. Коменського, І. Песталоцці, Ж.-Ж. Руссо, а також вітчизняних учених – В. Вернадського, Г. Сковороди, В. Сухомлинського, К. Ушинського та ін. Загальнопедагогічні та психологічні аспекти екологічної освіти та виховання молоді розкрито в працях українських та зарубіжних учених: В. Бондаря, Я. Габева, А. Галєєвої, С. Гончаренка, С. Дерябо, О. Захаренка, О. Захлебного, І. Зверева, Л. Лук'янової, Н. Менчинської, С. Сисоєвої, І. Суравегиної, Л. Хомич та інших. Питання теорії і практики формування відповідального ставлення школярів до природи стали предметом уваги І. Білявського, В. Бродвія, Л. Німець, Н. Пустовіт, Г. Пустовіта, Д. Трайтака та ін.

Мета статті: здійснити порівняльний аналіз та виокремити особливості підготовки майбутніх учителів до екологічної освіти у Великій Британії та Україні; виокремити прогресивні ідеї британського досвіду, які доцільно впроваджувати в Україні в процесі проведення освітянських реформ.

Виклад основного матеріалу. Екологічна освіта – це сукупність компонентів: екологічні знання -

екологічне мислення - екологічний світогляд - екологічна етика - екологічна культура. Кожному компоненту відповідає певний рівень (ступінь) екологічної зрілості: від елементарних екологічних знань, уявлень дошкільного рівня до їх глибокого усвідомлення і практичної реалізації на вищих рівнях.

Усвідомлюючи те, що розширення системи вищої освіти позитивно впливає на економіку країни, покращує можливості працевлаштування і кар'єри людей, а також відкриває перед ними більш широкі соціальні перспективи, уряд Великої Британії приділяє значну увагу розвитку системи вищої освіти. За ініціативи прем'єр-міністра Великої Британії Тоні Блера у 2001 році було поставлено завдання – збільшити кількість молоді, яка навчається у ВНЗ. Нині близько 41% англійців у віці до 30 років здобувають вищу освіту [4, с. 79-80; 6, с. 63].

Основним цілеформуючим нормативним документом системи освіти України (як і Великої Британії) є освітньо-кваліфікаційна характеристика (ОКХ), яка визначає найменування спеціальності, призначення фахівця, перелік первинних посад, а також спрямованість і морально-ділові якості фахівця, вимоги до його підготовки через перелік умінь і відповідного рівня їх сформованості [2].

Для більш детального порівняння рівня підготовки вчителів початкової, середньої та вищої школи, а також екологів, що пройшли курси підготовки вчителів, які викладають в школі екологічні, природознавчі та природоохоронні дисципліни, нами проаналізовано відповідні навчальні плани університетів Великої Британії та України.

Аналіз навчальних планів університетів Великої Британії (Лідський університет, Роемптонський університет та університет Глазго) та України (Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького та Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини) з напряму підготовки «Екологія та охорона навколишнього середовища» дає можливість констатувати, що у Великій Британії при підготовці екологів упродовж 3-х років навчання вивчають 32 дисципліни екологічно спрямування, в Україні протягом 4-х років – 26 дисциплін (на 6 менше).

Нами проаналізовано співвідношення кількості годин, передбачених на аудиторну (лекції, практичні, семінарські, лабораторні та інші види робіт) та самостійну роботу студентів у досліджуваних нами ВНЗ, що представлено на діаграмах (рис 1, 2.).

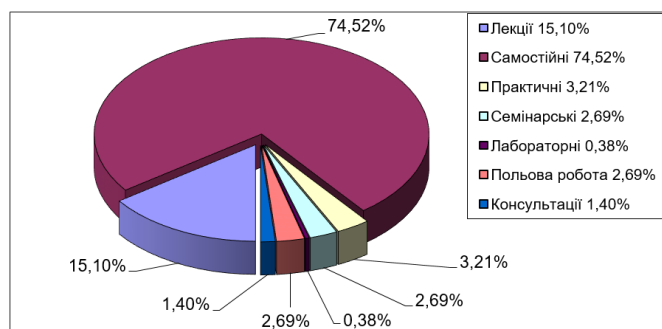

Рис. 1. Співвідношення аудиторної та самостійної роботи (Лідський університет)

Як свідчать результати аналізу дисциплін екологічного спрямування, в Лідському університеті на аудиторну роботу відведено всього 1070 годин, зок-

рема, на лекції – 634, практичні – 135, семінарські – 113 тощо; на самостійну – 3130 годин.

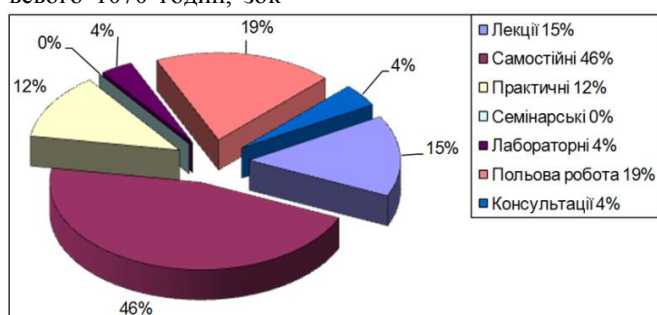

Рис. 2. Співвідношення аудиторної та самостійної роботи (Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького)

У Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького відповідно: на аудиторну – 1825 годин, на самостійну – 1550 годин.

Результати аналізу свідчать, що в британському університеті на аудиторні заняття у навчальному плані передбачено значно меншу кількість годин, ніж в українському (1070 проти 1825), а на самостійну роботу – значно більша їх кількість (3130 годин проти 1550 год.). У Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького на самостійну роботу відведено вдвічі менше годин, ніж у Лідському, у процентному відношенні самостійна робота становить 47% і 74,52%. Незважаючи на виявлену розбіжність, проаналізовані нами навчальні плани Лідського та Черкаського університетів свідчать про значний рівень підготовки екологічних кадрів у цих країнах, але не всі підготовлені екологи (а може їх і більшість) хочуть бути вчителями в школі, як правило, вони працюють у різних державних чи приватних установах екологічного спрямування. У зв'язку з цим ми проаналізували навчальні плани з інших напрямів підготовки освітян до викладання екологічних дисциплін у школі: підготовка вчителя початкових класів, біології – тих учителів, які здійснюють екологічне навчання і виховання учнів.

На основі навчальних планів за напрямом підготовки «Педагогічна освіта» спеціальністю «Початкова освіта», нами виявлено, що навчальним планом факу-

льтету педагогічної освіти університету Глазго – одного з лідерів інновацій у підготовці майбутніх учителів [15] до екологічного виховання молодших школярів – передбачені такі дисципліни: наука про здоров'я, практика здорового способу життя, природа і знання про її раціональне використання, людина і природа, охорона навколишнього середовища та ін. [11].

При підготовці вчителя початкових класів до екологічного виховання учнів у Роємптонському університеті особлива увага приділяється оволодінню ними предметами природничо-екологічного циклу: географія, польові роботи, наука про землю, рослинництво, тварини в навколишньому середовищі, викладання природознавства в початковій школі [12].

У Лідському університеті вивчаються дисципліни: «Екологічний розвиток дитини» та «Наукова робота з екологічного розвитку дитини». При підготовці вчителя початкової ланки у Великій Британії більша увага звертається на соціалізацію особистості. Зокрема, в Лідському університеті майбутні вчителі вивчають дисципліни: соціалізація дитини, екологічний розвиток дитини, благоустрій дитини – історія і практика, соціальний і культурний розвиток дітей і молоді тощо [13].

На нашу думку, особливу увагу доцільно приділяти екологічному вихованню учнів молодшого шкільного віку, оскільки початкова школа – це фундамент подальшого навчання і головне – формування особистості. Як відомо, закладені в дитячому шкільному віці ос-

нови моралі закріплюються на все життя.

Навчальним планом підготовки фахівців з вищою освітою за напрямом «Педагогічна освіта» спеціальністю «Початкова освіта» у Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького визначено такі дисципліни екологічного спрямування: «екологія», «основи природознавства (ботаніка, зоологія, землезнавство)», «анатомія, фізіологія, патологія дітей з основами генетики», «основи медичних знань і охорони здоров'я», «основи валеології», «польова практика».

Загальна кількість дисциплін екологічного спрямування у різних ВНЗ варіює від 5 до 7; загальна кількість годин, відведена на викладання цих дисциплін, значно відрізняється. Якщо в університетах Великої Британії їх кількість становить 1000-1800 годин, то у ВНЗ України – тільки 648. Тут у кількісному відношенні ці відмінності наче й невеликі, але якщо ці дані виразити у співвідношенні до загальної кількості годин, що відведені на підготовку таких фахівців, то побачимо значну різницю, що може бути систематизовано в діаграмах (рис 3, 4).

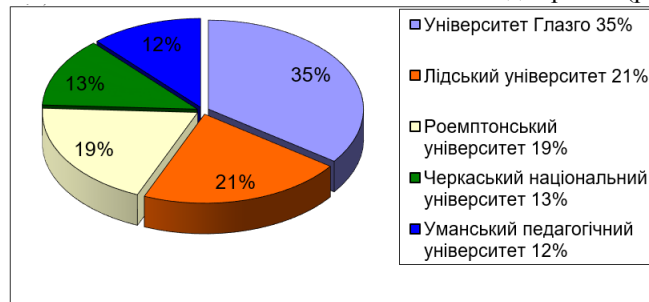

Рис. 3. Кількість годин, відведених на вивчення дисциплін екологічного спрямування в університетах Великої Британії та України

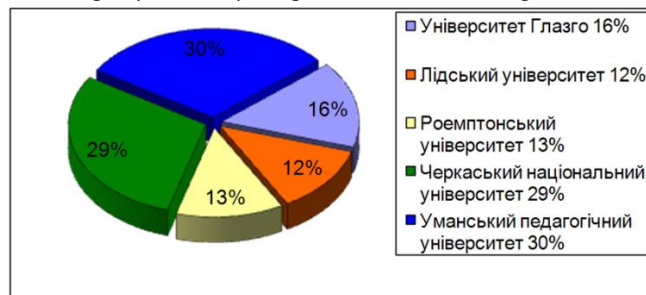

Рис. 4. Загальна кількість годин відведених на вивчення всіх дисциплін в університетах Великої Британії та України

У Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького та Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини на підготовку такого фахівця передбачено значно меншу кількість годин. При чотирирічному терміні підготовки вчителів на всі дисципліни передбачено в Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького 7479 годин, в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини 7596 годин. У британських університетах при трирічному терміні в університеті Глазго на всі дисципліни передбачено 4000, Лідському – 3100, Роемптонському – 3200 годин. З них на вивчення екологічних дисциплін в Черкаському національному університеті імені Богдана Хмельницького відведено 13%, в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини – 12%. У навчальних закладах Великої Британії при 3 річному терміні навчання – відповідно: у Глазго – 35%, Лідському – 21%, Роемптонському – 19%.

Узагальнюючи викладене вище, зазначимо, що в університетах Великої Британії, на відміну від університетів України, на дисципліни екологічного спряму-

вання відводиться значно більший обсяг академічного часу. Слід відмітити, що при вивченні дисциплін екологічного спрямування в Лідському університеті на самостійну роботу відводиться 945 годин з 1100 (85,9%), а в Черкаському – 408 із 648 (62,9%) – на 23% менше. Крім того, вказуємо на значно більшу кількість годин, відведених у британських університетах на наукову роботу (у Глазго – 600 годин, Лідському – 200 годин, Черкаському – 81 година, Уманському – 54 години).

Аналіз навчальних планів університетів Великої Британії та України з напрямку підготовки «Біологія» свідчить, що в усіх ВНЗ при підготовці вчителя біології у Великій Британії упродовж 3 років, а в Україні – 4 років майбутні вчителі вивчають приблизно однакову кількість предметів еколого-біологічного спрямування (19-20 предметів). Однак обсяг годин з цих предметів, передбачених навчальними планами британських університетів, значно перевищує такий показник в університетах України. Зокрема, якщо в Лідському університеті навчальним планом передбачено 3100 годин на предмети еколого-біологічного циклу, то в Україні – у Чер-

каському – 2295 (на 805 годин менше), в Уманському – 2133 (на 967 годин менше), що свідчить про більш ґрунтовну підготовку вчителя для викладання екологічних та біологічних дисциплін у школі.

Для порівняння структури навчального процесу нами визначено чотири ідентичні групи дисциплін еколого-біологічного спрямування, що сприяють підготовці вчителя біології у Великій Британії та Україні. До 1 групи нами віднесено дисципліни, що безпосередньо пов'язані з екологічною підготовкою вчителів біології. Слід зазначити, що найбільше таких дисциплін викладається в Роемптонському університеті (Roehampton University) [9] та університеті Глазго (Glasgow University) [14] – у кількості чотирьох. У Лідському (Leeds University) [8] і Черкаському університетах – трьох, Уманському – двох. Друга група охоплює дисципліни, пов'язані з охороною навколишнього середовища. Якщо в Уманському університеті студенти опановують курси «Охорона природи», «Охорона фіторізноманітності України», «Заповідники і заповідна справа», «Біотехнології», а в Черкаському – «Біотехнологія», «Екологічний менеджмент», то в університетах Великої Британії викладаються такі предмети: у Роемптонському – «Захист людини», у Лідському – «Захист навколишнього середовища», у Глазго студенти вивчають три курси такі дисципліни – «Екологія та охорона навколишнього середовища», «Аналіз навколишнього середовища», «Менеджмент навколишнього середовища», на вивчення яких відводиться приблизно однакова кількість годин. До третьої групи нами віднесено предмети, пов'язані з науково-предметною біологічною підготовкою вчителя. Характеризуючи дисципліни цієї групи, можна відмітити, що навчальними планами університетів, які ми порівнюємо, передбачена приблизно однакова кількість предметів (10-12). Є дисципліни ідентичні. Так, у всіх ВНЗ навчальними планами передбачено викладання зоології, ботаніки, імунології, генетики, еволюції, проведення польових робіт. До 4 групи нами віднесено дисципліни, що забезпечують організацію і проведення наукових робіт студентів. Найбільша кількість годин визначена навчальним планом Лідського університету (200 годин).

Як свідчать літературні джерела, студенти біологічних та екологічних факультетів британських університетів можуть здобути подальшу кар'єру в біомедичних лабораторіях, лікарнях, медичних сервісах та викладанні біологічних предметів у середніх або вищих навчальних закладах після проходження однорічних навчальних курсів для одержання диплома з педагогіки [1; 10; 14].

Випускники Черкаського і Уманського університетів біологічного факультету призначаються на роботу здебільшого на посаду вчителя школи.

Відмічаємо, що екологічна освіта у Великій Британії здійснюється упродовж усіх років навчання у ВНЗ в процесі опанування різними навчальними дисциплінами, до змісту яких включено матеріал з питань еко-

логії. Такий підхід дозволяє сформувати в майбутніх учителів вміння й навички розв'язання завдань екологічного виховання дітей, зміцнення їхнього здоров'я а також потребу до постійного поповнення й поновлення отриманих екологічних знань [3].

Аналіз наукової літератури щодо змісту навчальних планів свідчить, що екологічна освіта у вищих школах України та розвинутих зарубіжних країнах здійснюється у двох напрямках: шляхом екологізації навчального процесу та введення предметів екологічного спрямування. Досвід Великої Британії має бути трансформовано таким чином, щоб засвоїти найбільш доцільні її надбання і разом з тим зберегти рівновагу між високоякісною вищою педагогічною освітою та поміркованими матеріальними витратами на неї. Вивчаючи стан екологічної освіти у вищих навчальних закладах, ми погоджуємось з висновком В. Радомського та П. Ліпського про необхідність перегляду концептуальних засад екологічної освіти та виховання в Україні [5].

На основі здійсненого порівняльно-педагогічного аналізу підготовки майбутніх учителів до екологічної освіти у Великій Британії та Україні ми пропонуємо деякі рекомендації. Вважаємо, що екологічна освіта і виховання має здійснюватись у нашій країні в таких напрямках:

- збільшення кількості навчального часу на екологічні дисципліни для забезпечення якісної екологічної освіти в країні. Кількість годин на екологічні предмети в університетах Великої Британії значно перевищує кількість годин, що передбачені навчальними планами університетів України (3100-4000 годин у Великій Британії проти 645 годин в Україні);

- збільшення кількості предметів, пов'язаних з екологічною підготовкою. На нашу думку, було б доцільно ввести до навчальних планів за напрямом підготовки «Педагогічна освіта» спеціальністю «Початкова освіта» предмети «Екологічний розвиток дитини» та «Соціалізація дитини» та ін., які викладаються в Лідському університеті;

- здійснювати екологізацію навчального процесу шляхом упровадження екологічних дефініцій у зміст окремих дисциплін. Безумовно, для екологізації навчального процесу при викладанні певної дисципліни вчителю необхідно знайти час на уроці і до того ж він має бути обізнаним з проблеми екології настільки, щоб спрямувати викладання свого предмета в необхідне русло. Крім того, ми вважаємо, що екологізація навчального процесу має бути передбачена програмами.

- застосовувати активні, інтерактивні та інформаційні методи навчання, щоб включити студентів в активний процес пізнання;

- поліпшення матеріальної та краще забезпечення методичної бази проведення занять з предметів екологічного циклу;

- забезпечення фінансової підтримки з боку держави в галузі підвищення рівня екологічної освіти

та її природоохоронного спрямування;

До прогресивних ідей британського досвіду, які цільно впроваджувати в Україні в процесі проведення освітянських реформ, належать: використання набутого досвіду з розв'язання проблеми «навчати вчитися»; запозичення такої форми професійного розвитку як прикладні дослідження з метою досягнення високого рівня професійного розвитку вчителя України, який би асоціювався не лише з професіоналом, а й з творцем знань, тобто підготовка творчого вчителя, вчителя-дослідника шляхом застосування дослідницько-орієнтованого підходу у навчально-виховному процесі та передбачення навчальними програмами дослідницької діяльності студентів; створення умов для неперервного професійного розвитку вчителів упродовж учительської кар'єри; запозичення методики проведення лекційних (організувати активний розгляд проблеми) та семінарських і практичних (застосовувати методи дискусії, на курсах ПК – он-лайн дискусії, он-лайн презентації уроків); розроблення сучасних концептуальних положень стосовно розвитку системи навчання обдарованих учнів та впровадження їх у навчально-виховний процес школи; відбір і підготовка вчителів до роботи з обдарованими дітьми.

Висновки. Узагальнюючи вищевикладене, варто підсумувати, що в університетах Великої Британії, на

ЛІТЕРАТУРА

1. Авшенюк Н. М. Стандартизація професійної підготовки вчителів у Англії й Уельсі (кінець XX – початок XXI ст.) : дис. ... канд. пед. наук. : 13.00.04. / Авшенюк Наталія Миколаївна. – Київ, 2005. – 235 с.
2. Бамбуркин А.П. Тенденции развития системы образования и обучения / А.П. Бамбуркин // Освіта регіону. – 2006. – №1(2). – С.17-19.
3. Діордієва Г. Умови підвищення екологічної компетентності студентів - майбутніх вчителів // Підготовка майбутнього вчителя природничих дисциплін в умовах моделювання освітнього середовища, XI Каршинські читання : зб. наук. праць. – Полтава. – 2004. – С.387–389.
4. Никитюк С. Тенденції розвитку заочної освіти вчителів іноземних мов у Великобританії / С.Никитюк // Рідна школа. – 2006. – №5. – С. 79–80.
5. Радомський В. А. Необхідність удосконалення системи екологічної освіти фахівців / В. А. Радомський, П. Ю. Ліпський // Концептуальні засади модернізації системи освіти в Україні: програма та матеріали всеукраїнського науково-практичного конференції. Харків, 1 лютого 2002 року. / м-во освіти і науки України, нар. укр. акад. та ін.- Х., 2002. – XVIII. – С. 38–41.
6. Старовойт С. М. Де Монтфорт університет – центр новітніх технологій з професійної підготовки екологів у Великій Британії / С. М. Старовойт // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки : зб. наук. пр. / Редкол... Т.І. Сущенко (відп. ред.) та ін. – К., Запоріжжя. – 2004. – Вип. 33. – С. 234–239.
7. Швед М. Екологічна едукація за кордоном і в Україні / М. Швед. – Львів : Вид. «світ», 1997. – 106с.
8. Biological Sciences Undergraduate School. Leeds University : <http://webprod1.leeds.ac.uk/catalogue/dynprogrammes.asp?Y=200809&P=BS-BLGY%2FORD>
9. Biological Sciences. Roehampton University : <http://studentzone.roehampton.ac.uk/programmedetails/ug/biologicalsciences/index.asp>
10. In-service training and educational development: an international survey / D. Hopkins (Ed.). – London: Croom Helm, 1986. – 334 p.
11. Primary Education with Teaching Qualification. Faculty of Education. University of Glasgow : <http://www.gla.ac.uk/faculties/education/teachinginschools/primary/educationwithprimaryteachingqualificationandumfriescampus/>
12. Primary education. Roehampton University : <http://studentzone.roehampton.ac.uk/programmedetails/ug/newprimaryeducation/index.asp>
13. Undergraduate Courses Running 2009. School of Education. University of Leeds : http://www.education.leeds.ac.uk/current_students/undergraduate.php
14. University of Glasgow. Biology. Undergraduate study. – University of Glasgow: CCB, 2008. – 20p.
15. University of Glasgow. Initial teacher education. Undergraduate study.– University of Glasgow: CCB, 2008. – 8 p.

REFERENCES

1. Avsheniuk, N. M. (2005). Standartyzatsiia profesiinoi pidhotovky vchyteliv u Anhlii i Uelsi (kinets XX – pochatok XXI st.) [Standartization of teachers' professional training in England and Wales]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
2. Bamburkyn, A. P. (2006). Tendentsii razvitiya systemy obrazovaniya i obucheniya [Developmental tendencies of education]. *Osvita rehionu – Regional education*, 1(2), 17-19 [in Russian].
3. Diordiieva, H. (2004). Umovy pidvyshchennia ekolohichnoi kompetentnosti studentiv - maibutnikh vchyteliv [Conditions of improving students-future teachers' ecological competence]. *Pidhotovka maibutnoho vchytelia pryrodnychkh dystsyplin v umovakh modelivuvannia osvithnoho seredovyscha, XI Karyshynski chytannia : zb. nauk. prats – Training of future nature studies teachers under the conditions of educational environment designing: collection of scientific works* (pp. 387-389). Poltava [in Ukrainian].
4. Nykytiuk, S. (2006). Tendentsii rozvytku zaochnoi osvity vchyteliv inozemnykh mov u Velykobrytanii [Developmental tendencies of extramural training of foreign languages teachers in Great Britain]. *Ridna shkola – Native school*, 5, 79-80 [in Ukrainian].
5. Radomskiy, V. A., Lipskiy, P. Yu. (2002). Neobkhdnist udoskonalennia systemy ekolohichnoi osvity fakhivtsiv [The necessity of improving the system of specialist's environmental education]. *Kontseptualni zasady modernizatsii systemy osvity v Ukraini: prohramata materialy vseukr. nauk.-prakt. konf. – Conceptual bases of Ukrainian educational system modernization: proceedings of the conference* (pp. 38-41) [in Ukrainian].
6. Starovoi, S. M. (2004). De Montfort universytet – tsentr novitnikh tekhnolohii z profesiinoi pidhotovky ekolohiv u Velykii Brytanii [De Montfort university as a center of innovative technologies in ecologists' professional training in Great Britain]. *Pedahohika i psykholohiia formuvannia tvorchoi osobystosti: problemy i poshuky: zb. nauk. pr. – Pedagogy and psychology of creative personality formation: collection of scientific works*, 33, 234-239. T. I. Sushchenko (Ed.). Kyiv, Zaporizhzhia [in Ukrainian].
7. Shved, M. (1997). *Ekolohichna edukatsiia za kordonom i v Ukraini [Environmental education abroad and in Ukraine]*. Lviv: Vyd. "Svit" [in Ukrainian].
8. *Biological Sciences Undergraduate School*. Leeds University. Retrieved from: <http://webprod1.leeds.ac.uk/catalogue/dynprogrammes.asp?Y=200809&P=BS-BLGY%2FORD> [in English].
9. *Biological Sciences*. Roehampton University. Retrieved from: <http://studentzone.roehampton.ac.uk/programmedetails/ug/biologicalsciences/index.asp> [in English].
10. *In-service training and educational development: an international survey* (1986). D. Hopkins (Ed.). London: Croom Helm [in English].
11. *Primary Education with Teaching Qualification*. Faculty of Education. University of Glasgow. Retrieved from: <http://www.gla.ac.uk/faculties/education/teachinginschools/primary/educationwithprimaryteachingqualificationumfriescampus/> [in English].
12. *Primary education*. Roehampton University. Retrieved from: <http://studentzone.roehampton.ac.uk/programmedetails/ug/newprimaryeducation/index.asp> [in English].
13. Undergraduate Courses Running (2009). *School of Education*. University of Leeds. Retrieved from: http://www.education.leeds.ac.uk/current_students/undergraduate.php [in English].
14. University of Glasgow (2008). *Biology. Undergraduate study*. University of Glasgow: CCB [in English].
15. University of Glasgow (2008). *Initial teacher education. Undergraduate study*. University of Glasgow: CCB [in English].

Antonina Chychuk,

*PhD (Candidate of Pedagogical Sciences), associate professor,
Department of Preschool Education,
Bohdan Khmelnytskyi Cherkasy National University,
81, Shevchenko Blvd., Cherkasy, Ukraine*

Tetiana Kuchai,

*Doctor of Pedagogy, professor,
Department of Aviation English,
National Aviation University,
1, Prospect Komarova, Kyiv, Ukraine*

COMPARATIVE STUDY OF FUTURE TEACHERS' ENVIRONMENTAL TRAINING IN GREAT BRITAIN AND UKRAINE

Considering the numerous changes in social and political life of modern Ukraine and the fact that the state seeks to join world scientific community as a full partner, there is a need for educational system reforming and striving for meeting the European standards. That is why the experience of leading countries should be taken into account. The paper aims to compare the peculiarities of future teachers' environmental training in Great Britain and Ukraine. In order to achieve this goal, the curricula of Roehampton University, University of Leeds and University of Glasgow were com-

pared with those of The Bohdan Khmelnytsky National University of Cherkasy and Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University. It should be noted that in Great Britain, more academic hours are allocated for the disciplines in the field of environmental studies, compared to Ukraine. Besides, in British universities students get more time for independent and scientific work. One more difference is that British graduates work in biomedical laboratories, hospitals, etc. as distinct from Ukrainian colleagues, who are usually hired as school teachers. It has been concluded that the environmental training in Ukraine should be performed in the following directions: expansion of hours for environmental disciplines and the number of subjects of the environmental sphere (for example, implementation of subjects “Environmental Development of a Child” and “Socialization of a Child” into the training course of students majoring in “Primary education”), increasing the financing, etc. The following ideas taken from British experience should be implemented into the educational system of Ukraine (particularly, in the field of environmental training): creating the conditions for lifelong environmental learning of teachers, student-centered approach and encouraging students to take part in scientific activities, adoption of methods of conducting different types of lessons (lectures and practicals), as well as IT methods (online discussions, online presentations, etc.). It should be concluded that the study of the specificity and experience of other countries in all spheres of life in general and education in particular will definitely contribute to the improvement of the state in all its spheres.

Keywords: training, teachers, environmental education, Great Britain, Ukraine.

Ποδανο δο ρεδακτiι 25.02.2017
